

**VÄSTER
NORRRLANDS
MUSEUM**

Kompletterande perspektiv inför kommande beslutsanalys gällande Stiftelsen Länsmuseum Västernorrland

Till: Regionfullmäktige, regionstyrelse i region Västernorrland samt kommunstyrelse och kommunfullmäktige i Härnösands kommun

Syftet med informationstillfället är att belysa de centrala risker och osäkerheter som är förenade med en eventuell avveckling av Stiftelsen Länsmuseum Västernorrland. Fokus ligger på juridiska förutsättningar, ekonomiska konsekvenser samt långsiktiga effekter för organisation och kulturarv. Avsikten är att bidra till ett mer heltäckande och rättssäkert beslutsunderlag inför kommande ställningstaganden.

Bakgrund är den översyn som genomförts av region och kommun och det förslag till beslut gällande avveckling av stiftelsen och uppdelning av verksamheten mellan regional- och kommunal förvaltning.

Medverkande:

- Ulf Dernevik, generalsekreterare Länsmuseernas samarbetsråd
- Carl L. Thunberg, ordförande Stiftelsen Länsmuseum Västernorrland
- Karin Forssell, tf museichef
- Monica Fahlén, vice ordförande Stiftelsen Länsmuseum Västernorrland

Datum: 18 maj

Tid: 13.00 – 14.00

Plats: Hörsalen, Västernorrlands museum

Frågor?

Välkommen att skicka frågor till
hej@vnmuseum.se

Frågor och svar sammanställs och skickas ut efter **onsdag 20 maj**

VÄSTERNORRLANDS MUSEUM

Risker och konsekvenser vid avveckling av Stiftelsen Läns museet Västernorrland – kompletterande perspektiv inför kommande beslutsanalys

Underlag till beslutsfattare inför kommande beslutsanalys

Till: Samtliga berörda beslutsfattare: Regionstyrelsen och regionfullmäktige i Region Västernorrland samt kommunstyrelsen och kommunfullmäktige i Härnösands kommun

Innehåll

Sammanfattning (centrala utgångspunkter)

1. Juridisk risk – oklart och oprövat rättsläge
2. Särskilt om hänvisningen till § 37
3. Personligt och politiskt ansvar
4. Myndighetsläget – inget stöd för genomförbarhet
5. Strategisk risk – underlagets begränsningar
6. Strategisk iakttagelse – selektiv tolkning av myndighetsyttranden
7. Ekonomisk risk – osäker och otillräckligt belyst
8. Kulturarvsrisk – långsiktiga och irreversibla effekter
9. Systemrisk – förändrad styrningslogik
10. Den avgörande rättsliga frågan
11. Rekommenderad fortsatt hantering

Slutbedömning

Sammanfattning (centrala utgångspunkter)

Det förslag som nu bereds innebär inte enbart en organisatorisk förändring.

Det innebär:

- ett ingrepp i en självständig juridisk person
- ett övertagande av kulturarvstillgångar med särskilda rättsliga förutsättningar
- ett ökat politiskt ansvar för en verksamhet som idag är organisatoriskt avskild från kortsiktig styrning

Sammantaget innebär detta betydande juridiska, ekonomiska och kulturpolitiska risker.

Det avgörande är följande:

Det finns i nuläget inte något klarlagt rättsligt stöd för att genomföra den föreslagna avvecklingen.

Flera centrala rättsfrågor är fortfarande oprövade.

1. Juridisk risk – oklart och oprövat rättsläge

Centralt

- En stiftelse saknar ägare
- Stiftelsebildare har inte fri rådighet över tillgångarna i ett länsmuseum
- Grundläggande förändringar kräver rättslig prövning enligt stiftelselagen

Aktuellt läge

Den föreslagna processen förutsätter att:

- stiftelsen kan avvecklas
- tillgångar kan överföras
- verksamhet kan omorganiseras

Detta sker i ett läge där:

- rättsläget inte är slutligt prövat
- centrala frågor kring stadgar och beslutsordning inte är klarlagda

Konsekvens

Beslut i detta läge riskerar att:

- helt eller delvis sakna rättsverkan
- ifrågasättas i efterhand
- leda till rättsliga prövningar och fördröjningar

2. Särskilt om hänvisningen till § 37

Regionförvaltningens nu aktuella beslutsunderlag bygger i väsentlig del på att § 37 i de ursprungliga stadgarna kan användas som grund för avveckling.

Detta aktualiserar flera grundläggande frågor:

- om bestämmelsen överhuvudtaget är tillämplig i nuvarande rättsläge
- hur den förhåller sig till senare stadgeändringar
- om dess förutsättningar (ändamålsupphörande eller väsentligt förändrade förhållanden) faktiskt är uppfyllda

Dessa frågor är **inte rättsligt prövade**.

Konsekvens

Beslut i detta läge riskerar att:

- helt eller delvis sakna rättsverkan
- ifrågasättas rättsligt
- leda till fördröjningar och omprövningar

3. Personligt och politiskt ansvar

Beslutsfattare behöver beakta att:

- ansvar inte kan delegeras genom hänvisning till tjänstemannaunderlag
- beslut fattas på eget politiskt mandat

Risker uppstår om beslut grundas på:

- ofullständigt juridiskt underlag
- oklara premisser
- ej verifierade antaganden

Detta kan leda till:

- efterhandskritik
- granskning (revision, media, tillsyn)
- ett tydligt politiskt ansvar för beslutets konsekvenser

4. Myndighetsläget – inget stöd för genomförbarhet

Det är av central betydelse att:

- **Kammarkollegiet inte har tagit ställning till avvecklingens laglighet**
- **Tillsynsmyndigheten inte har prövat förutsättningarna för avveckling**

Kammarkollegiet har uttryckligen klargjort att man inte tar ställning till gällande föreskrifter eller åtgärder utan en formell ansökan.

Samtidigt har följande framkommit:

- Ändringsförbehållet i § 36 framstår som giltigt i läns museets kommunikation med Kammarkollegiet och dess juridiske företrädare Susanne Reuterswärd
- Frågan bör prövas genom formell anmälan och registreringsprövning

Detta innebär att **det rättsliga läget inte är fastställt.**

Varken Kammarkollegiet eller tillsynsmyndigheten (Länsstyrelsen Norrbotten)

Har alltså i nuläget:

- prövat eller fastställt att förutsättningarna för avveckling är uppfyllda
- tagit ställning till om den föreslagna processen är förenlig med stiftelserätten
- klargjort hur tillgångar kan disponeras i en sådan process

5. Strategisk risk – underlagets begränsningar

Tillgängligt underlag präglas i nuläget av:

- oklara juridiska utgångspunkter
- begränsad konsekvensanalys
- antaganden om effekter som inte fullt ut verifierats

Samtidigt framgår av regionförvaltningens eget underlag att ”rättslig prövning kan bli nödvändig och att processen i så fall kan fördröjas”, vilket i sig belyser att rättsläget inte är slutligt klarlagt.

6. Strategisk iakttagelse – selektiv tolkning av myndighetsyttranden

Regionförvaltningens linje bygger i praktiken på en tolkning av tidigare myndighetsuttalanden som stöd för avveckling.

Det är dock viktigt att notera:

Regionförvaltningens linje bygger på ett selektivt utnyttjande av ett yttrande som inte ger dem mandat.

Varken Kammarkollegiet eller tillsynsmyndigheten har:

- bekräftat att avveckling är möjlig
- godkänt den föreslagna processen
- tagit ställning till hur tillgångar kan disponeras

7. Ekonomisk risk – osäker och otillräckligt belyst

Det framförs att en omorganisation kan ge samordningsvinster.

Samtidigt framgår att:

- övergången medför initiala kostnader
- vissa intäktsflöden förändras
- effekter uppstår först på längre sikt

I nuläget saknas en samlad, verifierad och transparent redovisning av:

- totala kostnader för övergången
- långsiktig finansieringsmodell
- konsekvenser för fastigheter, underhåll och magasin
- påverkan på kompetensförsörjning

Vid en avveckling övertar region och kommun:

- hela kostnadsansvaret
- hela risken
- hela underhålls- och investeringsbehovet

Detta innebär att frågan inte enbart gäller effektivisering, utan även riskfördelning.

8. Kulturarvsrisk – långsiktiga och irreversibla effekter

Museiverksamheten omfattar:

- oersättliga samlingar
- långsiktigt uppbyggd kunskap
- kulturmiljöarbete med fleråriga och ofta decennielånga perspektiv

Sådan verksamhet förutsätter:

- kontinuitet
- stabilitet
- tillgång till specialiserad kompetens

Vid större organisatoriska förändringar finns risk för:

- kompetensförlust
- avbrott i förvaltningskedjor
- försvagad långsiktig kunskapsuppbyggnad och kapacitet

Dessa effekter kan vara svåra eller omöjliga att återställa.

9. Systemrisk – förändrad styrningslogik

Stiftelseformen innebär en särskild konstruktion för att:

- möjliggöra långsiktighet
- skapa organisatorisk stabilitet
- avskärma verksamheten från kortsiktiga förändringar

Vid övergång till förvaltning:

- integreras verksamheten i ordinarie budgetprocess
- blir den föremål för årliga prioriteringar
- förändras styrnings- och ansvarsförhållanden

Detta kan påverka:

- planeringshorisonter
- resursstabilitet
- verksamhetens långsiktiga förutsättningar

10. Den avgörande rättsliga frågan

Den rättsligt avgörande och centrala frågan är inte organisatorisk.

Den är följande:

- om stiftelsens ändamål inte längre kan uppfyllas
- eller om förutsättningarna för stiftelsen väsentligen har förändrats

Detta är den rättsliga prövningsgrund som ytterst avgör om en avveckling överhuvudtaget är möjlig.

Denna fråga är i nuläget inte klarlagd i underlaget.

11. Rekommenderad fortsatt hantering

Mot bakgrund av ovanstående framstår det som rimligt att innan beslut:

a). Säkerställa en fullständig rättslig prövning av:

- * stadgar och ändringsförutsättningar

- * beslutsordning

- * möjligheten till avveckling

b). Ta fram en oberoende och transparent konsekvensanalys av:

- * ekonomi

- * organisation

- * kulturarv

c). Klargöra:

- * om och under vilka förutsättningar åtgärden är genomförbar

Slutbedömning

Det som nu föreslås framstår i nuläget som:

- juridiskt oklart
- ekonomiskt osäkert
- organisatoriskt och kulturpolitiskt långtgående

Att fatta beslut innan dessa frågor är klarlagda innebär att ta ansvar för konsekvenser som inte är fullt utredda – och som i vissa fall inte är möjliga att korrigera i efterhand.

Länsmuseerna
Sveriges största Museum

LÄNSMUSEERNAS SAMARBETS RÅD – VERKSAMHET, VISION OCH OMVÄRLD

24

museer

20

miljoner föremål

50

**miljoner
bilder och filmer**

4 000 000

besökare

LÄNSMUSEERNA SKILDRAR HELA LANDETS KULTUR OCH HISTORIA

- ❑ Länsmuseet - en plats för kulturhistoria, äldre och samtida konst, textilier, kyrkliga föremål, bild och film, arkeologi och mycket mer! En nod för länets kultur och besöksnäring och en samlingsplats för samhällsdebatt och möten.
- ❑ Utifrån regional kunskap och förankring berättar varje länsmuseum om sin plats och dess unika kultur och historia.
- ❑ De 24 läns museernas samlade resurser utgör en väv av hela landets kulturarv som läns museerna bevarar för framtiden och visar för samtiden.
- ❑ Med närvaro i hela landet speglar läns museerna mer än någon annan institution hela landets kulturarv och varje plats unika DNA.
- ❑ Länsmuseerna är öppna och välkomnande mötesplatser för kultur, historia och bildning.

Västerbottens museum - Gammlia

Hallands Kulturhistoriska museum

Kulturparken Småland - Sveriges glasmuseum

ETT TYPISKT LÄNSMUSEUM NÅGONSTANS I SVERIGE

Tar emot 152 000 besökare per år,

har 53 miljoner per år i intäkter,

.. och 44 anställda.

Tillämpar entréavgift för vuxna, 135 kr,

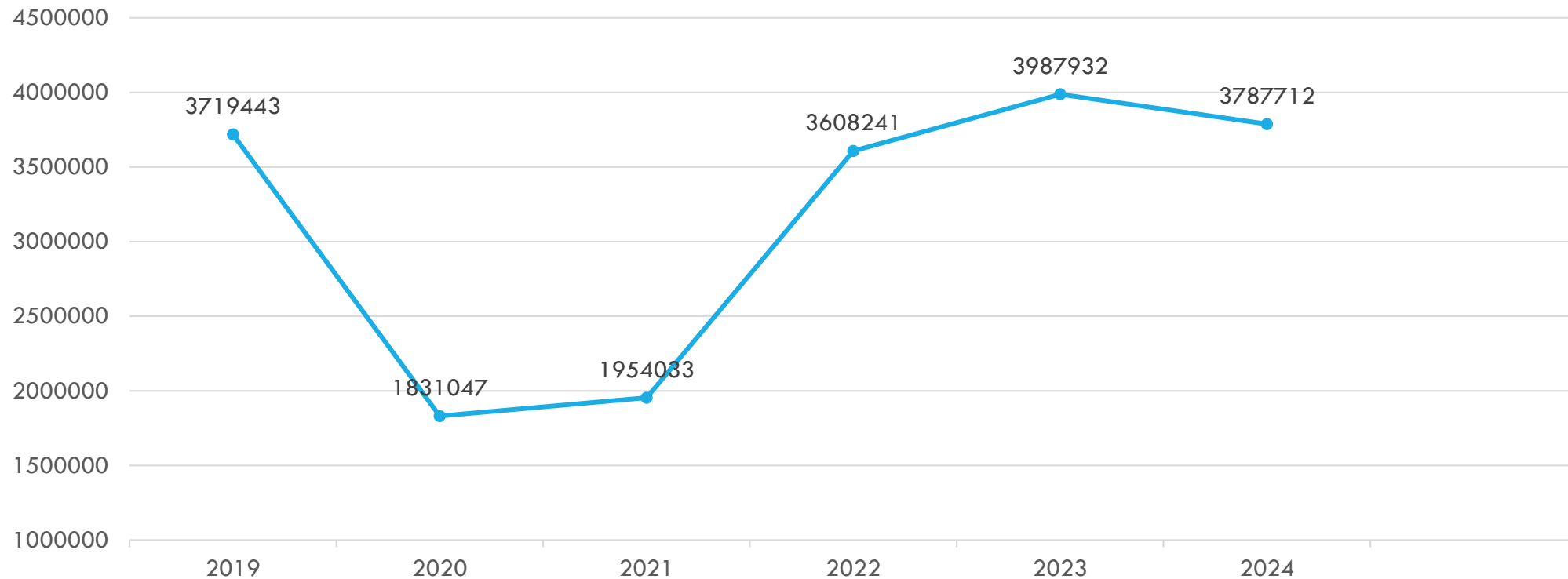
har rabatter för särskilda grupper, till exempel pensionärer och studenter,

.. befinner sig i länets residensstad och drivs i stiftelseform.

POSITIV BESÖKSUTVECKLING PÅ REGIONALA MUSEER

Besöksutveckling regionala museer 2019-2024

Verksamhetsperspektiv & nuläge

Karin Forssell, tf museichef

Länsmuseet som kunskapsorganisation och oberoende kulturarvsinstitution

Ett länsmuseum är enligt museilagen (2017:563), ICOM:s definition och internationell praxis en **oberoende** kulturarvs- och kunskapsorganisation.

Museets uppdrag är att samla in, dokumentera, bevara, forska om och förmedla kunskap om kulturarvet med professionell integritet och **ett långsiktigt perspektiv**.

Ett länsmuseum är inte endast en förvaltare av samlingar, byggnader och arkiv, utan en kunskapsnod genom utställningar, pedagogik, publika program och sakkunnigstöd.

Murberget friluftsmuseum är en integrerad del av länsmuseiuppdraget

Representerar hela länet - två sidor av samma mynt

Friluftsmuseet bevarar länets byggda kulturarv och hur livet i Västernorrland sett ut. Med relevans och representation från hela Västernorrland, precis som övriga samlingar och utställningar.

Integrerad kunskapsuppbyggnad

Friluftsmuseet är inte en isolerad besöksmiljö, utan en integrerad del av museets kunskapsuppbyggnad, samlingsförvaltning och pedagogiska verksamhet.

Stärker grunduppdraget

"Grunduppdraget för den regionala museiverksamheten är att verka för jämlik och långsiktig tillgång till kunskap och kulturarv i länet [...] Detta görs genom aktiv samlingsförvaltning, kunskapsuppbyggnad och kunskapsförmedling av stiftelsens byggnader och samlingar [...]"

Byggnaderna är en del av samlingarna

Byggnader, byggnadsdetaljer och fast inredning är del av samlingarna.

Samordningsvinster i nuvarande organisation

- Kulturarvet – Bevarar länets kulturarv och kulturmiljö i ett samlat grepp
- Kompetens – Hela museets samlade kompetens tas tillvara i hela verksamheten
- Uppdrag – Vidgat perspektiv – två sidor av samma mynt
- Kunskap – Delad kunskapsuppbyggnad
- Ekonomi – Delade resurser i hela verksamheten
- Beredskap – kulturarvet hotas i konflikter runt om i världen och vinner på att hanteras samlat

Istället för uppdelning – mer samarbete!

- Inom nuvarande organisationsform finns stora möjligheter till ökade samarbeten i syfte att stärka platsen som besöksmål och på samma gång säkra de långsiktiga kulturvärdena.
- Många goda exempel: stadsnära odling, arenaverksamhet, nationaldagsfirande, Yrkeshögskolan, Triennalen och med föreningslivet och externa aktörer.
- God ekonomisk hushållning – stabilitet
- God arbetsmiljö – trivs bra på arbetsplatsen och har fungerande samarbeten
- Oberoende extern rapport: "verksamheten har förutsättningar att kunna utvecklas i den nuvarande organiseringen" – krävs tydligare ägarstyrning, målformulering och samverkan – goda förutsättningar genom ny kulturplan, nytt uppdragsdirektiv från 2027, ny museichef

Tack!